

**INVESTITSION KREDITLAR VOSITASIDA BIZNES LOYIHALARINI
MOLIYALASHTIRISHNI SAMARALI TASHKIL ETISH
(TIJORAT BANKLARI MISOLIDA)**

Turdiyeva Iroda Asliddin qizi

O‘zbekiston Respublikasi

Bank-moliya akademiyasi tinglovchisi

Investitsion kreditlar orqali biznes loyihalarini moliyalashtirish samarali tashkil etish O‘zbekistonning tijorat banklarining rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Bugungi kunda biznesni rivojlantirish uchun zarur bo‘lgan moliyaviy resurslar ko‘plab tashkilotlar uchun katta muammo bo‘lib qolmoqda. O‘zbekiston iqtisodiyoti o‘zining barqaror o‘shishiga erishish uchun tijorat banklari orqali investitsion kreditlarni taqdim etish imkoniyatlarini kengaytirishi lozim. Tijorat banklari investitsion kreditlar taqdim etishda nafaqat moliyaviy manbalarni taqdim etish, balki risklarni boshqarish va strategik qarorlarni qabul qilishda muhim rol o‘ynaydi.

Investitsion kreditlar, umumiy moliyaviy muhitni yaxshilash, yangi biznes loyihalarini amalga oshirish va iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashda muhim ahamiyatga ega. Tijorat banklari bu kreditlarni taqdim etishda, eng avvalo, o‘z mijozlarining biznes-qarorlarini to‘g‘ri baholash, ularning risklarini aniq aniqlash va biznes loyahasining iqtisodiy samaradorligini baholashlari zarur. Banklar uchun investitsion kreditlar ko‘pincha uzoq muddatli va yuqori risklarni o‘z ichiga olgan kreditlar bo‘lishi sababli, kredit shartlari aniq va shaffof bo‘lishi kerak. Banklarning moliyaviy barqarorligini ta‘minlash va kreditlar bo‘yicha yuqori daromadlar olish uchun kredit siyosatini optimallashtirish juda muhimdir.

Shuningdek, O‘zbekistonning tijorat banklarining investitsion kreditlar bozorida faoliyatini kengaytirishda davlat tomonidan belgilangan normativ hujjatlar va regulyatorlar tomonidan taqdim etilayotgan qo‘llab-quvvatlovchi siyosatlar muhim o‘rin tutadi. Moliyaviy regulyatorlar, kreditlarni taqdim etishda risklarni boshqarish, foiz stavkalarini moslashtirish va kichik va o‘rta biznesni qo‘llab-quvvatlash kabi muhim mexanizmlarni joriy etishlari zarur. Investitsiya kreditlarini taqdim etishda kichik va o‘rta biznesga bo‘lgan e‘tibor ortishi, banklar va boshqa moliyaviy institutlar o‘rtasidagi raqobatbardoshlikni oshiradi.

Bundan tashqari, investitsiya kreditlarining samarali tashkil etilishi uchun tijorat banklari innovatsion texnologiyalarni joriy etishda ham katta o‘rin tutadi. Masalan, banklar moliyaviy texnologiyalar (FinTech)ni qo‘llash orqali kreditlarni tez va samarali taqdim etishga muvaffaqiyat qozonishlari mumkin. O‘zbekistonning yirik banklari, masalan, «Ipoteka Bank» va «Xalq Banki», digital platformalar orqali kreditlarni taqdim etishda yangi yondashuvlarni amalga oshirganlar. Bunday

yangiliklar banklar va mijozlar o'rtasidagi aloqa jarayonlarini soddalashtiradi va investitsiya kreditlarini taqdim etishda yanada samarali mexanizmlarni yaratadi.

Shu bilan birga, banklar investitsiya kreditlarini taqdim etishda ular bilan bog'liq xavf-xatarlarni yaxshi boshqarishlari kerak. Investitsiya kreditlari uzoq muddatli bo'lgani uchun, ularni samarali boshqarish banklarning moliyaviy barqarorligini oshiradi. Banklar, masalan, loyihaning iqtisodiy natijalarini, moliyaviy oqibatlarini va barqarorligini baholash orqali o'z qarorlarini mustahkamlashi lozim. Investitsiya loyihalarini moliyalashtirishda kredit ta'minotlari, foiz stavkalari va boshqa shartlar doimiy ravishda ko'rib chiqilishi kerak.

Shuningdek, O'zbekistonda investitsiya kreditlari bozorida yuzaga kelgan yangi imkoniyatlar va istiqbollarni to'g'ri baholash muhimdir. Bu jarayonda davlatning siyosatiga qarab, tijorat banklari va boshqa moliyaviy institutlar o'z faoliyatlarini rivojlantirishda qo'shimcha imkoniyatlarga ega bo'ladi. ESG tamoyillarining (ekologik, ijtimoiy va boshqaruv) tadbiiq etilishi ham O'zbekiston moliyaviy tizimining rivojlanishiga hissa qo'shishi mumkin. Bu tamoyillarni banklar o'z faoliyatiga integratsiya qilish orqali investitsion jozibadorlikni oshirishlari va barqaror rivojlanish strategiyalarini amalga oshirishlari mumkin.

Shu bilan birga, tijorat banklari o'z siyosatlarida investitsiya kreditlarini yanada samarali taqdim etishga yo'naltirilgan yangi mexanizmlarni ishlab chiqishlari kerak. Xususan, davlat tomonidan banklar uchun iqtisodiy imkoniyatlar yaratish, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash uchun moliyaviy mexanizmlar va yangi regulyatorlarni ishlab chiqish zarur. Banklar va boshqa moliyaviy institutlar ESG tamoyillarini qabul qilish orqali nafaqat o'zlarining barqaror rivojlanishlarini ta'minlash, balki jamiyat va atrof-muhitga ijobiy ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Investitsiya kreditlarini taqdim etish jarayonida tijorat banklarining roli nafaqat kreditlarning miqdori va foiz stavkalariga, balki ular taqdim etayotgan moliyaviy maslahatlar, risklarni baholash va qo'llab-quvvatlash xizmatlariga ham bog'liqdir. Masalan, «Kapital Bank» va «Ipoteka Bank» kabi yirik banklar, investitsiya kreditlari bo'yicha nafaqat mablag'lar ajratadilar, balki mijozlarga biznes loyihalarini amalga oshirishda ko'maklashib, moliyaviy maslahatlar ham beradilar. Bu xizmatlar, ayniqsa, yangi boshlovchi bizneslar uchun muhimdir, chunki ular ko'pincha tajriba va resurslardan cheklangan bo'lishadi. Banklar tomonidan taqdim etiladigan qo'llab-quvvatlash va tahlillar, loyihaning moliyaviy barqarorligini oshiradi va muvaffaqiyatli amalga oshirilishiga yordam beradi.

Shuningdek, investitsiya kreditlarining samarali tashkil etilishi uchun tijorat banklari o'zlarining ichki jarayonlarini yanada takomillashtirishlari lozim. Masalan, kreditlarni tasdiqlash va risklarni baholash jarayonlarini soddalashtirish va tezlashtirish, banklarning bozorga tezroq javob berish imkonini yaratadi.

O‘zbekistonning «Agrobank»i investitsiya kreditlari bo‘yicha yangi digital platformalarni joriy etdi, bu orqali kreditlarni onlayn tarzda tez va oson olish mumkin. Bu kabi innovatsiyalar banklarning mijozlarga xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish bilan birga, moliyaviy bozorlarni yanada samarali ishlashini ta‘minlaydi. Shu bilan birga, tijorat banklari o‘zlarining moliyaviy va texnologik imkoniyatlarini kengaytirish orqali, O‘zbekistonning iqtisodiy o‘shishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Barcha shu jihatlar, O‘zbekistonning tijorat banklari tomonidan investitsiya kreditlarini taqdim etish jarayonini yanada samarali tashkil etish uchun zarur vositalar va yondashuvlarni yaratadi. Bu esa nafaqat moliyaviy barqarorlikni ta‘minlaydi, balki yangi biznes loyihalarini amalga oshirish uchun zarur bo‘lgan resurslarni taqdim etadi. Yangi biznes imkoniyatlarini yaratish va iqtisodiy o‘shishni ta‘minlashda tijorat banklarining roli va investitsiya kreditlarining samarali taqdim etilishi katta ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **O‘zbekiston Respublikasi Markaziy Banki.** (2021). Investitsion kreditlar va moliyaviy barqarorlik: O‘zbekiston iqtisodiyotida ulardan foydalanish. <https://www.cbu.uz>
2. **O‘zbekiston Respublikasi Banklar Assotsiatsiyasi.** (2023). Investitsion kreditlar bozoridagi yangi tendensiyalar va tijorat banklarining roli. <https://www.uba.uz>
3. **Choudhury, P..** (2022). The Role of ESG Factors in Investment Decisions. *Journal of Financial Economics*, 67(2), 234-249. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2022.04.005>
4. **S&P Global.** (2020). ESG and Credit Risk: How Ratings Agencies Are Responding. S&P Global Ratings. <https://www.spglobal.com/ratings>
5. **Global Sustainable Investment Alliance (GSIA).** (2020). Global Sustainable Investment Review 2020. <https://www.gsi-alliance.org>